„ASTRA". REGIONALA BASARABIEI (1924-1935) (I)

Mihail ILIEV

Universitatea din Oradea, Facultatea de Istorie, Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Ştiinţele Comunicării, Masterand
University of Oradea, Faculty of History, International Relations, Political Sciences and Communication Sciences, MA student
Universităţii, nr. 1, RO-410087, Oradea, România,
tel: +40 259 408111, fax: +40 259 432789, web: http://www.uoradea.ro
Personal e-mail: mihu_el@yahoo.com

"ASTRA". The Bessarabian Regional Committee (1924-1935)

The reintegration of Bessarabia in the Romanian political system generated the return of the intellectuals living outside the country's borders, on the left bank of the Prut River to the national spiritual sources. Released from external constraints, the provincial Romanian thinkers, scientists, literates and artists were able to fully manifest themselves on the national and European cultural arena. The cultural associations represented at the time an effective tool for disseminating the innovative ideas of the political and intellectual elite. They promoted and preserved national cultural values, spread modernizing ideas and democratic principles of social organization. This article discusses the evolution of the Bessarabian Regional Committee within the Transylvanian Association for Romanian Literature and the Culture of the Romanian People ("Astra") in the interwar period. The paper presents the contribution of Transylvanian and Bessarabian intellectuals to the spiritual growth of the Romanians living in the area between the Prut and Nistru Rivers, the methods they applied and the challenges they faced in the process of attaining their set goals.

Keywords: ASTRA, cultural societies, associations, Bessarabia, interwar period

Cercetarea fenomenului cultural în general şi a asociaţiilor culturale în special, constituie o direcţie de investigare relativ nouă pentru istoriografia autohtonă. Cultura reprezintă un factor coagulant esenţial al oricărei naţiuni. Alături de cercetarea vieţii politice, a mecanismelor economice, cadrului geografic şi indicilor demografici, studierea diverselor aspecte ale culturii unei ţări întregeşte imaginea acesteia, oferindu-ne o dimensiune umană a societăţii analizate. Deşi, viaţa culturală a României întregite a fost investigată de numeroşi istorici, unele laturi ale acesteia au rămas nevalorificate. O bună parte din instituţiile şi asociaţiile culturale centrale sau regionale, încă nu dispun de monografii pertinente. În prezentul articol vom căuta să descriem şi să analizăm evoluţia regionalei basarabene a „Astrei" – una din cele mai importante asociaţii culturale româneşti din provincia pruto-nistreană în perioada interbelică.

Înfiinţată în 1861 „Asociaţia Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român" urma să devină un element central în lupta pentru propăşirea materială şi spirituală a românilor de dincoace de Carpaţi. După Unirea din 1918 *Asociaţiunea* se reorganizează şi începe să-şi formeze despărţăminte în România întregită. Provincia din stânga Prutului avea nevoie ca nimeni alta de experienţa şi îndrumarea celei mai vechi şi de prestigiu societăţi culturale româneşti.

Evoluţia regionalei basarabene a „Astrei" poate fi împărţită în două etape distincte: prima fază, cuprinsă între anii 1924 şi 1927, este o perioadă de iniţiere şi organizare a societăţii, marcată de personalitatea lui Onisifor Ghibu, iar etapa a doua, delimitată cronologic între anii 1927 şi 1935, se caracterizează prin eforturile de consolidare a asociaţiei şi desfăşurarea activităţilor propriu-zise, fiind ghidată de Ioan Pelivan.

Iniţiatorul fondării unei regionale a „Astrei" în Basarabia a fost arhimandritul Gurie Grosu. Înaltul prelat a participat în 1924, alături de familia regală, miniştrii, generalii, mitropoliţii şi intelectualii de seamă ai vremii, la serbările dedicate comemorării a 100 de ani

de la naşterea lui Avram Iancu. Festivităţile consacrate memoriei marelui patriot au avut loc între 30 august şi 2 septembrie la Vidra, Ţebea şi Câmpeni (jud. Alba), locuri de un simbolism aparte pentru întreg neamul românesc. Arhimandritul Gurie Grosu a ţinut la 31 august 1924, la Câmpeni, un discurs în care aducea un omagiu *Craiului Munţilor*, în finalul căruia, îl roagă pe regele Ferdinand I, preşedintele de onoare al „Astrei", „să vină Societatea culturală «Astra» şi în Basarabia, dar să ne aducă mai multă cultură şi mai puţină politică"[1].

ARHIM. GURIE GROSSU
http://ortodox.md/wp-content/uploads/2012/12/Gurie-Grosu1.jpg

Cu toate că în 1924 o regională basarabeană a „Astrei" încă nu fiinţa în ţinut, datorită militarilor români, în provincie au fost puse bazele a două despărţăminte. La 8 iulie 1924, în oraşul Cetatea Albă „un grup de români au ţinut o reuniune, la care au asistat un mare număr de intelectuali, pătrunşi de nevoia întemeierii unui aşezământ de cultură românească pentru redeşteptarea conştiinţei naţionale la sate"[2]. Filiala avea următoarea componenţă: preşedinte – Teodor Iacobescu (deputat), vicepreşedinte – Al. Rotta (fost procuror), secretar – Ionescu Darzeu (preşedinte de tribunal), membri – lt. col. Topor, Al. Teodorescu (revizor şcolar), căpitanul Dumitrescu (iniţiatorul ideii înfiinţării despărţământului), D. Bărbulescu (fost prefect), V. Făureanu (preot, fost senator), F. Filipescu (decanul baroului), I. Anbinder (librar), P. Solomon (revizor şcolar inferior), Al. Prolorenzo (profesor). Din câte putem observa, acest despărţământ a fost creaţia elitelor locale, care şi-au canalizat forţele în direcţia culturalizării maselor ţărăneşti. El a reunit 40 de membri. Fiecare persoană a cotizat cu sume cuprinse între 200 şi 400 de lei pentru buna funcţionare a filialei. Despărţământul a fondat în scurt timp 10 biblioteci populare în satele judeţului Cetatea Albă, iar la 13 iulie 1924, în incinta Cercului cultural din oraş, a organizat o conferinţă privind istoria românilor, ţinută de către profesorul ieşean C. Fedeleş[3].

Al doilea despărţământ basarabean a fost creat la 1 ianuarie 1924, în acelaşi judeţ, în cadrul Regimentului 30 Infanterie „Matei Basarab". Despărţământul a luat numele unităţii militare fondatoare. El dispunea de 16 agenturi şi 15 biblioteci populare. Crearea bibliotecilor a fost posibilă datorită donaţiilor *Asociaţiunii*, precum şi graţie suportului societăţii culturale „Mihai Eminescu" din Bucureşti, care a oferit filialei 150 de volume. Se remarcă activitatea căpitanului Mihail Dumitraşcu. Pe lângă mai multe iniţiative lăudabile, acest ofiţer a ţinut prelegeri pe teme istorice în s. Palanca (jud. Cetatea Albă), insistând asupra anexării ţariste a Basarabiei în 1812[4]. Despărţământul avea 102 de membri activi şi 953 de membri ajutători, în majoritatea lor militari. Filiala a fost prezidată iniţial de către loc. col. A. Cantuniari, iar mai apoi de către colonelul Ilie Cornea[5].

În 1925 căpitanul Mihail Dumitraşcu a mai contribuit la înfiinţarea a trei despărţăminte a „Astrei" în Basarabia. Două dintre ele au fost create în jud. Tighina („Despărţământul Astra Tighina" şi „Batalionul Vânători Tighina"), iar o a treia filială în jud. Ismail – „Despărţământul Astra Regimentul 28 Infanterie Ismail"[6].

Aceste iniţiative locale, alături de apelul arhimandritului Gurie Grosu, au întărit convingerea comitetului central al „Astrei" cu privire la necesitatea extinderii societăţii dincolo de Prut. La adunarea generală a *Asociaţiunii*, ţinută la Arad între 8 şi 9 noiembrie 1924, preşedintele „Astrei", Vasile Goldiş, a subliniat faptul că apelul înaltului prelat de la Chişinău „va fi urmat cu bucurie"[7]. Iar Onisifor Ghibu era însărcinat „să intre în legătură cu persoane marcante ale vieţii intelectuale din Basarabia şi să discute posibilitatea unei colaborări"[8]. Profesorul transilvănean era ajutat în acest demers de către o „comisiune specială" formată din: mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan, mitropolitul greco-catolic Vasile Suciu, Octavian Goga, Valeriu Braniște, Sextil Puşcariu, Gh. Bogdan-Duică, Ioan Lupaş, Tiberiu Brediceanu, Ioan Agârbiceanu, Ioan Coltor, Gr. Ciuhandu, Aurel Lazăr, Gh. Preda, Atanasie Popoviciu, Liviu Câmpeanu, Ioan Bârlea, Alex. Lupeanu şi Horia Petra-Petrescu. La propunerea lui Onisifor Ghibu, spre a pregăti terenul înfiinţării regionalei, se preconiza publicare a trei broşuri pentru Basarabia. Două dintre aceste publicaţii trebuiau să conţină informaţii despre „Astra" şi scopurile ei (una, scrisă cu caractere latine, adresată intelectualilor şi alta culeasă cu litere slavone, pentru ţărani). O a treia broşură era destinată transnistrenilor, în ea urma să se arate că „moldovenii şi românii sunt tot una"[9].

La 12 ianuarie 1925, membrii comisiei s-au întrunit la Cluj, unde la propunerea lui Sextil Puşcariu, au decis să trimită o persoană avizată în Basarabia, care timp de un an de zile va avea misiunea să pună bazele noii regionale. La insistenţa lui Octavian Goga, în această calitate a fost desemnat Onisifor Ghibu, care, în viziunea „poetului pătimirii noastre", era „un bun

ONISIFOR GHIBU
http://istoria.md/uploaded/utilizatori/94/onisifor_ghibu1..jpg

cunoscător al situaţie de acolo [din Basarabia, n.n. – M.I.]" şi avea „întinse legături cu conducătorii basarabeni"[10]. Treisprezece zile mai târziu, Onisifor Ghibu a primit o scrisoare de la Vasile Goldiş, preşedintele „Astrei", în care era rugat să primească „sarcina grea, dar frumoasă" de a organiza despărţămintele *Asociaţiunii* în Basarabia şi a întreprinde o propagandă culturală în ţinut[11]. În răspunsul său, dat la 28 ianuarie 1925, Onisifor Ghibu scria că a analizat serios propunerea şi nu avea dreptul să o refuze, căci: „Fiecare român este dator, în vremurile grele de astăzi, când Ţara nu este încă deplin consolidată, să aducă pe altarul naţiunii sale jertfa care i se cere de către cei chemaţi"[12]. Însă, aşa cum arăta pedagogul transilvănean în memoriile sale cu privire la această perioadă, „[d]in o serie întreagă de motive, plecare mea în Basarabia, în sensul hotărârii delegaţiei, n-a fost posibilă imediat şi chestiunea a luat un timp oarecare alt curs"[13]. Raţiunile principale ale acestor tergiversări erau de ordin economic. Într-o şedinţă a comitetului central al „Astrei", ţinută la 2 aprilie 1925, în legătură cu extinderea în Basarabia se menţionează: „Din cauza greutăţilor financiare se amână pentru viitorul apropiat organizarea în liniamentele expuse de dl Dr. O. Ghibu"[14]. Şapte din cei douăzeci de membri ai comisiei speciale sus-amintite s-au întrunit la 9 aprilie 1925 în sala de conferinţe a bibliotecii Universităţii din Cluj, hotărând să nu abandoneze „[p]ropaganda plănuită în Basarabia". Comisia a mai decis să editeze broşuri de popularizare a „Astrei", să convoace studenţii basarabeni din Cluj pentru a-i apropia de *Asociaţiune* şi să stabilească contacte cu fruntaşii din Chişinău[15].

Un pas important în direcţia constituirii „Astrei" basarabene a fost vizita de Rusalii în provincie a delegaţiei *Asociaţiunii*. Membrii comitetului central al „Astrei": I. Beu, Tiberiu Brediceanu, Onisifor Ghibu, Ioan Lupaş şi Ioan Banciu, custodele muzeului „Astrei", conduşi de Vasile Goldiş, au fost întâmpinaţi la 6 iunie 1925 în gara oraşului Chişinău cu ovaţii, cântece şi marşuri naţionale[16]. În ziua următoare, în incinta Sălii Eparhiale, Vasile Goldiş a ţinut un discurs în care spunea că vizita întreprinsă de el şi colaboratorii săi este un răspuns al „unei chemări ce ni s-a făcut din vara trecută, în Munţii Apuseni, de către fraţii basarabeni, dornici de o civilizaţie omenească"[17]. Preşedintele „Astrei" aducea la cunoştinţa publicului faptul că au venit aici „spre a vă încuraja, să vă îmbinaţi gândurile, *să lăsaţi la o parte toate certurile ce ar fi între Dv.* [subl. în original, n.n. □ M.I.]; în templul cel sfânt al culturii româneşti să nu vă despartă nimic". Iar „dacă o să vă înălţaţi gândurile în sferele idealului", continua povăţuitor Vasile Goldiş, „se va închega aici, în Basarabia, «Asociaţiunea culturală basarabeană», care să lupte pentru ridicarea morală a poporului român din această parte a ţării"[18]. În acest scop oaspeţii au oferit gazdelor 1000 de exemplare din broşura „Ce este şi ce vrea să facă «Asociaţiune»" şi 6 colecţii de cărţi populare[19]. La 8 iunie 1925 delegaţii au vizitat Şcoala Normală de fete şi liceul de băieţi nr. 2, bucurându-se, totodată, de ospitalitatea societăţilor culturale din provincie („Universitatea populară", „Ateneul Românilor de la Nistru", „Societatea de istorie şi arheologie bisericească", „Casele Naţionale")[20]. În ultima zi de vizită membrii delegaţiei au întreprins o excursie la mănăstirea Secureni din judeţul Hotin[21].

La adunarea generală a „Astrei" din anul 1925, ţinută la Reghin între 29 şi 30 august, au fost prezenţi din partea Basarabiei: Pantelimon Halippa, preotul Timuş, în calitate de reprezentant al arhimandritului Gurie Grosu, I. Negrescu şi M. Berezovschi. Reprezentanţii provinciei şi-au reiterat suportul faţă de ideea extinderii „Astrei" în Basarabia[22].

Iniţiativa a început să prindă contur abia în primăvara anului 1926. La 30 martie 1926 îşi începea mandatul guvernul condus de generalul Alexandru Averescu. Din acest Cabinet de Miniştri făceau parte şi patru membri marcanţi ai comitetului central al „Astrei": Vasile Goldiş – ministrul Cultelor şi Artelor; Octavian Goga – ministrul de Interne; Ion Lapedatu – ministrul de Finanţe; Ion Lupaş – ministrul Sănătăţii[23]. Personalităţi care erau în relaţii strânse cu Onisifor Ghibu şi în virtutea noilor funcţii deţinute îi puteau acorda suportul necesar înfiinţării „Astrei" basarabene. Conform mărturiilor lui Octavian Ghibu, fiul lui Onisifor Ghibu, înainte de a pleca în Basarabia, tatăl său a solicitat de la noul prim-ministru un angajament scris prin care statul român trebuia să garanteze finanţarea proiectul şi să se abţină de la ingerinţe politici în activitatea societăţii. Asigurările necesare au fost primite, iar „în primele luni ale activităţii de organizare a Astrei

basarabene lucrurile au mers bine şi nu s-a încercat nici o imixtiune din partea partidului de guvernământ”[24].

Cărturarul ardelean a plecat la Chişinău în ultimele zile ale lunii aprilie (1926), fiind numit de către conducerea *Asociaţiunii* din Sibiu „Comisar general pentru propagandă culturală” a „Astrei” în Basarabia[25]. Ajuns în Basarabia, Onisifor Ghibu a realizat că, din punct de vedere al culturii naţionale, situaţia ţinutului nu era cu mult mai bună decât cea din anii 1917-1918. Constatările de la faţa locului l-au făcut să scrie: „Un pesimism exagerat stăpânea toate sufletele şi un adevărat dispreţ pentru tot ce e românesc. După seria nesfârşită de decepţii şi de dezastre care avuseseră loc în cei din urmă opt ani, nimeni nu mai credea posibilă o refacere a Basarabiei româneşti”[26]. Îngrijorarea lui era confirmată şi de starea presei din provincie care servea prea puţin intereselor naţionale. Ziarele basarabene erau în mare parte de expresie rusă, fiind deţinute de patroni de origine slavă, evreiască, sau chiar română[27]. Potrivit estimărilor unor istorici, între 1917 şi 1927 în Basarabia au apărut 58 de periodice (24 româneşti şi 34 ruseşti). Numărul cotidienelor de limbă rusă se ridica la cifra de 32 de publicaţii, iar cele de limbă română însumau doar 10 titluri[28]. Majoritatea ziarelor din ţinut, din motive financiare, au avut o existenţă scurtă. Din aceeaşi cauză, în 1925 şi-au încetat activitatea două tipografii româneşti din Chişinău.

Pe lângă dificultăţile obiective, au apărut şi animozităţi de ordin personal. Între 1926 şi 1927, Onisifor Ghibu şi istoricul basarabean, Ştefan Ciobanu, se aflau în relaţii conflictuale, deoarece ultimul era „nemulţumit de faptul că un ardelean venise să conducă acţiunile în Basarabia.” Mai mult decât atât, aşa cu arată Octavian Ghibu, se pare că „la un examen de bacalaureat din acel an, de la Chişinău, prezidat de Ghibu, fiul lui Şt. Ciobanu a fost printre candidaţii care nu au reuşit la examenul de bacalaureat.” Ceea ce l-ar fi determinat pe Ştefan Ciobanu să-l convingă pe Vladimir Neaga să publice între anii 1926-1927, precum şi în 1936 în paginile revistei „Viaţa Basarabiei”, o serie de articole denigratoare la adresa lui Onisifor Ghibu. În cele din urmă, Vladimir Neaga a fost condamnat la un an de închisoare pentru calomnie prin presă şi i-a destăinuit lui Onisifor Ghibu numele şi motivele comanditarului articolelor respective[29]. Despre acest conflict profesorul transilvănean a relatat pe larg în lucrarea „Ardealul în Basarabia”. În care spunea că:

„La început d-sa [Ştefan Ciobanu, n.n. – M.I.] refuză, în cuvinte foarte drastice la adresa Românismului, orice fel de concurs, dar, văzînd că apelul meu a găsit ecou destul de puternic în rândurile intelectualilor din Chişinău, cedă şi primi chiar postul de secretar general al «Astrei» pentru Basarabia. În această calitate d-sa deveni pentru un timp oarecare un fervent «astrist»”[30].

Însă, la scurt timp, atitudinea istoricului s-a schimbat, el ne mai dorind să acorde sprijinul necesar „Astrei” basarabene. Onisifor Ghibu mai susţinea faptul că Ştefan Ciobanu n-a participat intenţionat la adunarea generală a „Astrei” ţinută la Zalău (12-14 septembrie 1926) şi la inaugurarea activităţii *Asociaţiunii* în Basarabia (30 octombrie 1926). În versiunea lui Onisifor Ghibu, neînţelegerile s-au iscat în următoarele circumstanţe:

„Conflictul izbucni la 17 decembrie, [1926, n.n. – M.I.] tocmai cînd se terminase opera de înjghebare definitivă a Secţiunilor […]. La baza conflictului nu era nici un motiv real, dar dl. Ciobanu, stăpînit de o ură crescîndă împotriva «Astrei», întrebuinţă, într-o şedinţă a Comitetului, cuvinte violente şi ofensatoare împotriva mea, ameninţînd cu măsuri care aveau să răstoarne «Astra».”

În urma acestei intervenţii, Ştefan Ciobanu a fost înlăturat din funcţia de secretar general al „Astrei” basarabene, însă îşi păstra statutul de membru în comitetul central al regionalei. În faţa opiniei publice, istoricul şi-a prezentat destituirea ca pe o demisie în semn de protest la adresa lui Onisifor Ghibu, care ar fi refuzat să-i dea explicaţii cu privire la cheltuirea fondurilor „Astrei”. Profesorul transilvănean a negat vehement insinuările lui Ştefan Ciobanu şi a cerut instituirea unei comisii care să investigheze „chestiunea fondurilor”. În comisie au intrat: Ioan Pelivan, Pantelimon Halippa, C. Lungu, directorul Băncii Naţionale şi E. Ionescu-Darzeu, consilier la Curtea de Apel. La 12 ianuarie 1927 comisia conchidea:

„Conflictul Ciobanu-Ghibu n-are nici un temei real; el a răsărit din caracterul violent al dlui Ciobanu. Delegaţia s-a convins că dl. Ghibu n-a ridicat pentru «Astra» basarabeană nici un ban, nici de la vreun minister, nici de la Centrala din Sibiu, aşa că dl Ghibu a cheltuit tot ce a trebuit pentru «Astra» din mijloacele sale proprii”[31].

Această confruntare este încă o dovadă grăitoare a politicianismului steril al epocii, care întuneca chiar şi cele mai luminate minţi ale ţării, aducând mari deservicii României.

În pofida dificultăţilor menţionate, Onisifor Ghibu a început o muncă febrilă în Basarabia, vizând organizarea „Astrei” din Chişinău şi reanimarea vieţii culturale româneşti în întreaga provincie. Datorită lui a reapărut ziarul „România Nouă”, a fost editată colecţia „Biblioteca ASTREI basarabene”, iar cunoscuta gazetă „Cuvînt moldovenesc” a fost reorganizată şi s-a îmbogăţit cu o tipografie cu caractere latine. Publicaţia „România Nouă”, având subtitlul „Organ de propagandă pentru unirea politică a tuturor românilor”, după cum sublinia o cercetătoare: „nu avea să fie un simplu ziar sau, cu atît mai puţin, un organ de «propagandă»”. Ziarul „avea să fie o forţă organizatorică, care să însumeze toate energiile naţionale din Basarabia, să le încheie într-o solidaritate sfîntă, mai presus de orice deosebiri de vederi politice”, în numele

„unei activități naționale complexe și organice". „România nouă" dispunea de aproximativ 200 de colaboratori, dintre care 86 erau autohtoni, lideri recunoscuți ai ținutului. Merită să amintim numele a câtorva dintre ei: arhiepiscopul Gurie Grosu, Pantelimon Halippa, Ștefan Ciobanu, Ioan Pelivan, Vasile Cijevschi, Elena Alistar, pr. Andrei Murafa, N. Sterea, etc.[32]

Din 1926, publicația „Cuvînt moldovenesc" va apărea cu un subtitlu sugestiv „Gazetă săptămînală cu tot felul de învățături și de știri din toată lumea, tipărită pentru trebuințele norodului moldovenesc din Basarabia de către Asociațiunea ASTRA basarabeană". Gazeta va fi condusă până în 1932 de către N. Furcă, care îi va imprima „o linie obiectivă fără false artificii ziaristice", urmărind „o bună informare a cititorului, chiar dacă mijloacele financiare avute la dispoziție erau foarte reduse." Coloanele ziarului cuprindeau informații cu caracter politic, în special antibolșevic, cultural, economic, informativ și medical. Se punea accent pe lupta împotriva analfabetismului și determinarea țăranilor basarabeni să-și lase copiii la școală. Spicuim câteva titluri ale apelurilor de acest gen: „Români, dați-vă copiii la școală!" sau „Români, dați-vă fetele la școală!"[33]. În 1934 fiecare număr al publicației era editat în 5000 de exemplare, iar abonamentul anual costa 120 de lei. Totuși, modesta sumă nu putea fi onorată la timp de către toți abonații, gazeta înregistrând restanțe în sumă de trei milioane de lei. Cu toate acestea, grație bunăvoinței directorului ziarului „Universul", Stelian Popescu, „Cuvîntul Moldovenesc" era tipărit *pro bono*, asigurându-i-se astfel existența[34].

O altă latură a activității *Asociațiunii* a constituit-o proiectarea unor filme documentare sau de propagandă în cadrul sălilor de cinema din orașe (de exemplu, „Orfeum" din Chișinău) sau în incinta căminelor culturale din localitățile rurale. Aceste manifestări au constituit adevărate evenimente în viața multor citadini și săteni, care abia atunci se familiarizau cu noua artă. Filmele rulate prezentau știri, imagini din regiunile țării, diferite aspecte ale istoriei contemporane românești, serbări populare ș.a. Prin „Legea Teatrelor" din 1926, „Astra", alături de alte societăți culturale, a obținut o serie de beneficii la închirierea sălilor de cinema[35].

În vara anului 1926, „Astra" basarabeană încă nu era o organizație instituționalizată. Totuși, așa cum arăta Onisifor Ghibu: „Fără statute și fără ședințe cu deliberări interminabile, «Astra» devenise, în timp de câteva luni de zile, o mare realitate sufletească în lungul și latul Basarabiei." Între 12 și 14 septembrie 1926 s-a desfășurat la Zalău adunarea generală anuală a *Asociațiunii*, la care au luat parte și circa 70 de basarabeni în frunte cu arhimandritul Gurie Grosu[36]. Evenimentul a marcat intrarea oficială a „Astrei" basarabene în familia *Asociațiunii*. Cu această ocazie, la deschiderea lucrărilor congresului, ministrul Sănătății, Ioan Lupaș a rostit un discurs în care își exprima satisfacția față de extinderea „Astrei" peste Prut, oferind câte 100 de mii de lei comitetului central al societății sibiene și comisariatului pentru Basarabia, în vederea ajutorării orfanilor de război[37]. Alți 100 de mii de lei au fost donați „Astrei" basarabene de către arhimandritul Gurie Grosu pentru ridicarea unui Palat Cultural în Chișinău[38]. Adunarea a aprobat raportul lui Onisifor Ghibu, în care se arătau primele realizări ale regionalei, a acceptat în calitate de membri peste 200 de intelectuali basarabeni din secțiunile științifice și literare ale nou formatei asociații și a dispus alocarea în bugetul anului 1927 a unor sume speciale pentru „Astra" basarabeană[39].

Note:

1. *Transilvania*, 1924, nr. 8-9, p. 330
2. *Ibidem*, nr. 10-11, p. 423
3. *Ibidem*, p. 424
4. *Ibidem*, p. 445
5. *Ibidem*, p. 370
6. *Ibidem*, 1925, nr. 9-10, p. 339
7. *Ibidem*, 1924, nr. 10-11, p. 371
8. *Ibidem*, p. 405
9. *Ibidem*, nr. 12, p. 556
10. Onisifor Ghibu, *Trei ani pe frontul basarabean*, ediție îngrijită de Marian Radu, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996, p. 24
11. *Ibidem*, p. 25
12. *Ibidem*, p. 26
13. *Ibidem*, p. 27
14. *Transilvania*, 1925, nr. 4, p. 146
15. *Ibidem*, p. 150
16. *Ibidem*, nr. 7-8, p. 248
17. *Ibidem*, p. 252
18. *Ibidem*, p. 252-253
19. *Ibidem*, nr. 9-10, p. 336
20. *Ibidem*, nr. 7-8, p. 263
21. *Ibidem*, p. 264
22. Onisifor Ghibu, *Trei ani pe frontul basarabean*.., p. 27
23. *Ibidem*, p. 28-29
24. Octavian Ghibu, *Pledez pentru reînființarea «Astrei basarabene»*, interviu cu prof. Octavian Ghibu, consemnare N. Josu, în *Literatura și Arta* (Chișinău), 1994, nr. 40, p. 4
25. Onisifor Ghibu, *Trei ani pe frontul basarabean*.., p. 92
26. *Ibidem*, p. 30
27. Astfel, publicația „Bessarabskoe Slovo" era proprietatea fostului prim-ministru al Republicii Democratice Moldovenești, Daniel Ciugureanu; „Bessarabskaia Pocita" îl avea în calitate de director pe N. Cojocaru, iar ziarul „Utro" era deținut de P. Erhan, senator și secretar al Senatului României. Vezi Onisifor Ghibu, *op. cit.*, p. 30-31

Onisifor Ghibu în mijlocul studenților

28. Ecaterina Mazilu, Ioan Scurtu, *Învățământul și cultura din Basarabia în anii interbelici*, în *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 1998*, ediția a II-a, coordonator Ioan Scurtu, București, Editura Semne, 1998, p. 171-172
29. Octavian Ghibu, *Un aspect din greutățile de început ale «Astrei». Pe marginea conflictului O. Ghibu – Șt. Ciobanu*, în *Literatura și Arta* (Chișinău), 1997, nr. 22, p. 4
30. Onisifor Ghibu, *Ardealul în Basarabia*, Cluj, 1928 apud Octavian Ghibu, *Un aspect din greutățile de început*…, p. 4
31. *Loc. cit.*
32. Lilia Curchi, *Contribuția lui Onisifor Ghibu la constituirea și activitatea Astrei basarabene*, în *Cugetul* (Chișinău), 2002, nr. 2, p. 27
33. Dragoș Petrescu, *Astra în Basarabia interbelică (III)*, în *Revista română* (Iași), 1999, nr. 3, p. 10
34. *Transilvania*, 1934, nr. 2, p. 126
35. Dragoș Petrescu, *loc. cit.*
36. Onisifor Ghibu, *Trei ani pe frontul basarabean*…, p. 75
37. *Transilvania*, 1926, nr. 10, p. 545
38. *Ibidem*, p. 564
39. *Loc. cit.*

Bibliography:

Special works
Curchi, Lilia, *Contribuția lui Onisifor Ghibu la constituirea și activitatea Astrei basarabene/ The Onisifor Ghibu contribution to the establishment and activity of Bessarabian Astra*. În: *Cugetul*, 2002, nr. 2, p. 26-28
Ghibu, Onisifor, *Trei ani pe frontul basarabean/ Three years on Bessarabian front*, ediție îngrijită de Marian Radu, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996
Ghibu, Octavian, *Pledez pentru reînființarea «Astrei basarabene»/ I plead for reestablishment of «Bessarabian Astra»*, interviu cu prof. Octavian Ghibu, consemnare N. Josu. În: *Literatura și Arta*, 1994, nr. 40, p. 4
Idem, *Un aspect din greutățile de început ale «Astrei». Pe marginea conflictului O. Ghibu – Șt. Ciobanu/ An aspect of „Astra's" starting difficulties. About O. Ghibu – St. Ciobanu conflict*. În: *Literatura și Arta*, 1997, nr. 22, p. 4
Mazilu, Ecaterina, Scurtu, Ioan, *Învățământul și cultura din Basarabia în anii interbelici/ Education and culture in interwar Bessarabia*. În: *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 1998/ History of Bessarabia from the beginnings to 1998*, ediția a II-a, coordonator Ioan Scurtu, București, Editura Semne, 1998, p. 161-179
Petrescu, Dragoș, *Astra în Basarabia interbelică (III)/ Astra in interwar Bessarabia (III)*. În: *Revista română*, 1999, nr. 3, p. 10

Press and Periodicals:
Transilvania (1924-1926, 1934)